

จริยธรรมเชิงพุทธ : การเสริมสร้างคุณลักษณะวิถีชุมชนล้านนาของความเป็นครูสมัยใหม่
Buddhist Ethics : Enhancing the characteristics of Lanna community lifestyle of modern
teachers

พระสมพงษ์ ญฺฐฐโก

Phra Sompong Thaongao

สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

The Social Studies section of MCU, Phuttha Chinarat Buddhist College

sompong.tha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ เพื่อปลูกฝังภูมิปัญญาให้เกิดขึ้นในการนำไปพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธกับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูสมัยใหม่ ในสังคมล้านนาบูรณาการศึกษภาพและคุณลักษณะของครูสมัยใหม่ ที่เน้นด้านคุณธรรมและจริยธรรมเชิงพุทธ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความเป็นครูสมัยใหม่ ที่ต้องตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ที่ต้องประกอบไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม อันจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือบกพร่องในหน้าที่และจิตสำนึกของความเป็นครูที่พึงมี ช่วยเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นครูสมัยใหม่ ที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยประเด็นที่น่าสนใจคือ จริยธรรมเชิงพุทธ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการตระหนักและสร้างคุณค่าของความเป็นครูสมัยใหม่ และเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีของนักเรียนในวิถีชุมชนของสังคมล้านนา

คำสำคัญ : จริยธรรมเชิงพุทธ,คุณลักษณะวิถีชุมชนล้านนา,ครูสมัยใหม่,

Abstracts

This article is to cultivate the wisdom in the application of the development of Buddhist ethics and the enhancement of modern teacher characteristics. In Lanna society, the integration of potential and characteristics of modern teachers Focusing on morality and Buddhist ethics This indicates the importance of a modern teacher. That must be aware of the roles and duties that must contain moral and ethical This will prevent problems or defects in the duties and consciousness of the teacher that should be. Helps to enhance the value of modern teachers That needs to be adjusted properly and appropriately. The interesting point is Buddhist ethics To apply it as a guideline for realizing and creating the value of a modern teacher And is a good role model for students in the community lifestyle of Lanna society

Keyword : Buddhist ethics, Characteristics of Lanna Community Way, Modern teacher

บทนำ

บริบททางวิถีชุมชนล้านนาในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน อันแสดงให้เห็นถึง คุณธรรมและจริยธรรมเชิงพุทธ ที่เชื่อมโยงระหว่างนักเรียนในวิถีชุมชนของสังคมล้านนา ซึ่งร่วมกับการเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นครูสมัยใหม่ ซึ่งช่วยให้เราสามารถพัฒนาในวิถีชุมชนของสังคมล้านนา ล้วนได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

อาชีพครูสมัยใหม่ เป็นอาชีพหนึ่งในปัจจุบันได้รับผลกระทบ ทั้งในแง่ของความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจที่จะให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง เป็นกระแสสังคมที่มีผลกระทบ สร้างความเสียหายเสื่อมเสียให้กับภาพพจน์และลดทอนความเชื่อถือศรัทธาของความเป็นครูสมัยใหม่ เนื่องจากครูสมัยใหม่เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อความเจริญของนักเรียนในวิถีชุมชนของสังคมล้านนา เป็นต้นแบบของการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะต้องเป็นแม่พิมพ์และเป็นบุคคลตัวอย่างของนักเรียนที่เป็นเยาวชน และเพื่อที่จะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ในปัจจุบัน ตามบริบทของสังคมล้านนา ความสำคัญของครูสมัยใหม่ ยิ่งมีความใกล้ชิดด้วยการนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เป็นปกตินิสัย ซึ่งผู้เขียนมองว่า การนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมเชิงพุทธเพื่อพัฒนาความคิดและเจตคติที่ดีต่อความเป็นครูสมัยใหม่

ด้วยเหตุนี้ หากสถาบันการศึกษาทุกระดับได้ครูสมัยใหม่ ที่มีคุณภาพควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรมเชิงพุทธแล้ว ย่อมเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่า วิถีชุมชนของสังคมล้านนา จะต้องประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้เขียนจึงมุ่งหวังว่าการเสริมสร้างจริยธรรมเชิงพุทธกับวิถีชุมชนของสังคมล้านนา ที่จะเข้ามาสู่วิชาชีพครูสมัยใหม่ให้มีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนของสังคมล้านนา หากมีคุณธรรมจริยธรรมประกอบกับความรู้ความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้และเพียงพอตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมเชิงพุทธ สามารถประพจน์และดำรงตนได้อย่างเหมาะสม เสริมสร้างความเชื่อมั่น มาสู่อาชีพครูสมัยใหม่

ความหมายและความสำคัญของจริยธรรมเชิงพุทธในศตวรรษที่ 21

จริยธรรมเชิงพุทธ หรือที่เรียกว่า พุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics) หมายถึง ศาสตร์สำหรับการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข และเพื่อพ้นทุกข์ในที่สุด ซึ่งมี 3 ระดับด้วยกัน ใน 3 ระดับนี้จะแบ่งระดับกันอย่างไร มีอะไรเป็นเกณฑ์วัด ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ค่อนข้างมาก มิฉะนั้นจะสับสนไม่น้อย เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นระบบศีลธรรม มีชื่อหลักธรรมและความคิดเกี่ยวกับศีลธรรมจำนวนมาก บางประการนั้นสรุปไว้ในกลุ่มเดียวกัน ถือว่าศีลธรรมจากมุมมองต่างกัน การแบ่งชั้นศีลธรรมในหลายกรณีจะปะปนหรือไขว้กันอยู่ บางหัวข้อเล็กน้อยปรากฏอยู่ในหลายหัวข้อใหญ่ เช่นคำว่า “ทาน” ปรากฏอยู่ในข้อแรกแห่งทศพิธราชธรรม ข้อแรกของบารมี 10 ทศ ข้อแรกของสังคหวัตถุ 4 ข้อแรกของบุญกิริยาวัตถุ 10 เป็นต้น นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าอริยมรรคทั้ง 8 องค์ จัดลงได้ในไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยถือว่าศีลเป็นเบื้องต้นของสมาธิ และสมาธิเป็นบาทให้เกิดปัญญาญาณ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น. 46)

พระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากการมองเห็นทุกข์ชีวิตเป็นทุกข์ มีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือความเข้าใจเรื่องทุกข์และการกำจัดทุกข์ ในบทเทศนาชื่ออัมมจักกัปปวัตถสูตร พระพุทธเจ้าตรัสลักษณะของทุกข์ว่า การเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความโศก ความร่ำพัน ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ความคับแค้นใจ ก็เป็นทุกข์

ไม่ได้สิ่งที่ตนอยากได้ก็เป็นทุกข์ (ม.ม. (ไทย) 12/120/118) ทุกข์เป็นข้อแรกหลักธรรมอริยสัจ 4 และอริยสัจนี้เองถือ
ว่าเป็นศูนย์กลางแห่งธรรมทางศาสนา เพราะจะอธิบายมุมมองชีวิต ธรรมชาติของชีวิตที่ต้องประกอบด้วยทุกข์
อย่างไร

จากคำกล่าวที่ว่าพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาที่เน้นในการพัฒนาจิตใจของบุคคลเป็นหลัก โดยไม่เน้นยึด
ติดกับวัตถุภายนอก เนื่องจากพุทธศาสนานั้นเองมองว่าวัตถุภายนอกนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตามก็หาเมืออิทธิพลมาก
เท่ากับจิตใจอยู่ในสภาพที่ปล่อยวางไม่ กล่าวคือหากจิตใจดีหรือได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมแล้ว สิ่งอื่น ๆ ย่อมจะ
ได้รับอานิสงส์พร้อมไปด้วย ส่วนศตวรรษที่ 21 หรือศาสตร์สมัยใหม่หรือวิทยาศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับวัตถุ
สิ่งของ เพราะพื้นฐานของศาสตร์สมัยใหม่เน้นให้ความสำคัญกับการปรับปรุงพัฒนาภายนอกหรือวัตถุที่สัมผัสได้เป็น
หลัก ดังนั้น แนวทางของศตวรรษที่ 21 เน้นเพียงการได้มีความสุขกับการมีจำนวนวัตถุสิ่งของมาก ๆ ความทุกข์และ
ความสุขที่แต่ละบุคคลมีนั้นเป็นเพียงการเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการที่มีการมีวัตถุน้อยหรือมากเท่านั้น ส่วนในยุคปัจจุบัน
นั้นศาสตร์สมัยใหม่หรือ พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ ในยุคของศตวรรษที่ 21 สามารถร่วมกันเพื่อสร้าง
ความรู้ที่การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม ในประเด็นนี้คือการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณา
การที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าด้วยกันอันเป็นการทำงานร่วมกันแบบส่วนรวม ในวิทยาการและศาสตร์การ
เรียนรู้ใหม่ ๆ เช่น ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสนา พุทธเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธ สังคมวิทยาเชิงพุทธ
ศาสนา และพุทธสันติวิธี (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2553, น. 16)

ความหมายและความสำคัญของการเป็นครูในศตวรรษที่ 21

คำว่า “ครู” นั้น มีนักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้อย่างหลากหลายพอ
สรุปได้ดังนี้ คือ

ความหมายของครูตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 อธิบายว่า คำว่า “ครู” นั้นมา
จากรากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ-คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ในความหมายที่เป็นคำนาม แปลว่า “ผู้สั่ง
สอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์” ส่วนในความหมายที่เป็นคำวิเศษณ์ในภาษาบาลี แปลว่า หนัก สูง ส่วน
ภาษาสันสกฤต แปลว่า ใหญ่ หรือหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 235)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้อรรถาธิบายความหมายของ “ครู” ไว้ว่า ในสมัยดั้งเดิม คำว่า
“ครู” เป็นคำที่สูงมาก “ครูเป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาน” และนำวิญญานไปสู่คุณธรรมชั้นสูง เป็นเรื่องทางจิตใจ
โดยเฉพาะ ครูเป็นผู้ควรเคารพหรือมีความหนักที่เป็นหนักอยู่เหนือศิระ เป็นเจ้าเหนือเหนือศิระทุกคน (พุทธทาส
ภิกขุ, 2529, น. 92) ดังนั้นคำว่าครู จึงหมายถึง “ผู้เปิดประตูทางวิญญานของศิษย์เพื่อนำศิษย์สู่คุณธรรมชั้นสูง” คำ
ว่า “วิญญาน” ในที่นี้จึงหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดนั่นเอง (ยนต์ ชุมจิต, 2558, น. 3)

ความหมายของครูตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ในมาตรา 4 ได้นิยามความหมายคำว่าครูไว้ว่า “ครู” หมายถึง บุคลากร
วิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้ง
ของรัฐและเอกชน

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามหลักทางพระพุทธศาสนา

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูอาจารย์ พึงกระทำต่อศิษย์ และศิษย์พึงกระทำต่อครูอาจารย์ไว้ตามหลักทศ 6 (ที.ปา (ไทย) 11/266/ 438.) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

1. หน้าที่ของครูอาจารย์ที่พึงกระทำต่อศิษย์ตามหลักทศ 6 ได้แก่
 - 1.1 ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
 - 1.2 สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
 - 1.3 สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
 - 1.4 ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ
 - 1.5 สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทศ คือ สอนฝึกให้รู้จักเลี้ยงตัว รักษาตัวในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไป

ด้วยดี

2. หน้าที่ของศิษย์พึงปฏิบัติต่อครูอาจารย์ตามหลักทศ 6 ได้แก่
 - 2.1 ลูกขึ้นต้อนรับเมื่อครูอาจารย์เข้ามาหา
 - 2.2 เข้าไปหาเพื่อบารุง คอยรับใช้ ขอคำปรึกษา ซักถาม และรับคำแนะนำ เป็นต้น
 - 2.3 ใฝ่ใจเรียน คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา
 - 2.4 ประณินบัติ ช่วยบริการ
 - 2.5 เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ คือ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญของศิษย์

ในเรื่องนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ท่านได้อธิบายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เมื่อครั้งที่ท่านยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ ได้อธิบายไว้ในหนังสือปรัชญาการศึกษาไทย พอสรุปได้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง หน้าที่ในการสั่งสอนศิลปวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ศิษย์ หน้าที่ในด้านนี้เรียกว่าเป็น “ลิปพายก” หรือ “ศิลปพายก” ส่วนหน้าที่ประการที่สองนั้น คือ เป็น “กัลยาณมิตร” ของศิษย์ หน้าที่ในด้านนี้ คือ คอยอบรมสั่งสอนมิให้ศิษย์กระทำความชั่ว ช่วยชี้แนะให้ศิษย์กระทำแต่ความดีทั้งปวง พยายามอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญหน้าที่ในด้านนี้มากกว่าประการแรก ทั้งนี้เพราะถ้าหากครูคอยสั่งสอนศิลปวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ศิษย์จนศิษย์ทุกคนมีความรู้ความสามารถในกิจการงานทั้งปวง แต่ทว่ามิได้อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดีมีคุณธรรม คนที่มีความรู้ความสามารถดีมีปัญญานั้นอาจจะนำความเก่งความสามารถของตนไปกระทำในสิ่งที่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ก็นำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง หากเป็นเช่นนี้ การมีความรู้มาก การเป็นคนเก่ง อาจนำความเดือดร้อนมาให้ตนเองและผู้อื่น ซึ่งย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคมส่วนรวม (พระราชาคณะ, 2528, น. 53-57)

การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูสมัยใหม่

เราคาดหวังว่าคำว่า ครูสมัยใหม่ คือ แบบอย่างที่ดีของศิษย์และเป็นแม่พิมพ์ของชาติ เป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ให้กับนักเรียนในวิถีชุมชนของสังคมล้านนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพต่อสังคมต่อไป (ครูยุคใหม่ ใส่ใจIT, [ออนไลน์], 15 กุมภาพันธ์ 2563)

ในหัวข้อนี้ผู้เขียน จะได้อธิบายถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูสมัยใหม่ที่คืออยู่ 2 ประการ คือ คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา และคุณลักษณะของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21 ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่ดีของครูตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

คุณลักษณะที่ดีของครูตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ(พุทธทาสภิกขุ 2529 : 242-253) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของครูไว้ว่า

คุณลักษณะที่ดีของครู คือผู้นำทางวิญญาณ ทั้งแก่บุคคลและสังคม ใน 3 ประการคือ

1. สอนให้รู้จักความรอดที่แท้จริง คือการดับทุกข์
2. สอนให้รู้จักความสุขที่แท้จริง คือความสุขจากการทำหน้าที่ หน้าที่นั้นแยกได้ 2 ประการ ประการที่ 1 คือ การบริหารชีวิตให้เป็นสุข ประการที่ 2 คือ การใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

3. สอนให้รู้จักหน้าที่ที่แท้จริง คือรู้จักหน้าที่ในฐานะที่เป็นสิ่งสูงสุด รักที่จะทำหน้าที่และมีความสุขในการทำหน้าที่

คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น สามารถนำมายึดถือปฏิบัติได้ทุกหมวดหมู่ ให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น อย่างไรก็ตามสำหรับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับครูมากที่สุดและถือว่าเป็น “คุณธรรมพื้นฐานของความเป็นครู” หรือ คุณลักษณะของครูดี หลักธรรมหมวดนี้ คือ กัลยาณมิตรธรรม ซึ่งมีอยู่ 7 ประการ คือ

1.1 ปิโย (น่ารัก) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องเป็นผู้ที่น่ารัก ศิษย์ได้พบเห็นแล้วรู้สึกทำให้อยากเข้าไปพบหาปรึกษาไต่ถาม สบายใจเมื่อได้พบปะพูดคุยกับครูอาจารย์ผู้นั้น การกระทำตนให้เป็นผู้ที่น่ารักของศิษย์นั้นมีใช้การที่ครูไม่ยอมว่ากล่าวตักเตือนเมื่อศิษย์ทำสิ่งใดผิดพลาด ตรงกันข้ามจะต้องกระทำหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ตลอดเวลา นั่นคือ หากศิษย์คนใดกระทำไม่ถูกต้อง ครูจะต้องคอยชี้แนะ ตักเตือน ห้ามปรามมิให้ศิษย์กระทำสิ่งนั้น ๆ

1.2 ครู (น่าเคารพ) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเหมาะสมแก่ฐานะของความ เป็นครู กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งพฤติกรรมทางกายและทางวาจา จิตใจสงบ เยือกเย็น มีเหตุมีผล ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายทุก ๆ กรณี มีบุคลิกลักษณะประดุจดั่งผู้ทรงศีล ทำให้เป็นที่น่าเคารพศรัทธาเลื่อมใสของศิษย์

1.3 ภาวนีโย (น่าเจริญใจหรือน่ายกย่อง) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้น จะต้องกระทำตนให้เป็นที่น่าเจริญใจหรือน่ายกย่องของศิษย์และบุคคลทั่วไป มีความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง มีคุณธรรมความดีควรแก่การกราบไหว้บูชาของศิษย์เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะบังเกิดมีในตัวครูได้ ผู้ที่เป็นครูจะต้องหมั่นฝึกอบรมตนให้เจริญองกงามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ เปิดใจรับความรู้ใหม่ ๆ ไม่กระทำตนย่ออยู่กับที่ เป็นครูเวลาทำการสอน เป็นนักเรียนเมื่อมีเวลาว่าง เป็นนักสากลนิยม ถือศาสนาเป็นหลักใจ ไม่เป็นคนมีมิจฉาธิฐิเชื่อกฎแห่งกรรม เป็นผู้รักษาภัยด้วยศีล ควบคุมจิตด้วยสมาธิ และควบคุมความเห็นด้วยปัญญา หากครูคนใดมีลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นที่น่าเจริญใจเมื่อศิษย์ได้พบเห็น หรือเป็นที่น่ายกย่องของศิษย์และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ ผู้เป็นครูจะต้องพยายามพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในด้านอื่น ๆ ให้เจริญก้าวหน้า ไม่ปล่อยชีวิตให้ขมของ ทำเหตุแก่ผู้พบเห็นทั่วไป

1.4 วัตถุประสงค์ (มีระเบียบแบบแผน) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องกระทำตนให้เป็นบุคคลที่เคารพ ระเบียบกฎเกณฑ์มีระเบียบแบบแผน ขณะเดียวกันก็คอยอบรมตักเตือนให้ศิษย์เป็นผู้มีระเบียบแบบแผน ว่ากล่าว ตักเตือนในสิ่งที่ควรกระทำ เป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ด้วย กล่าวโดยรวมคุณลักษณะของครูในข้อนี้ คือ ความเป็นผู้มี ระเบียบแบบแผนของครูและคอยอบรมตักเตือนศิษย์ให้อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ด้วย

1.5 วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อถ้อย คำพูดของศิษย์ที่มากกระทบต่อความรู้สึก เพราะบางครั้งคำพูดของศิษย์ที่กล่าวออกมานั้นอาจจะทำให้ครูรู้สึกไม่พอใจ หรือไม่สบายใจ ครูก็ต้องอดทนและพร้อมที่จะรับฟังข้อซักถามและให้ปรึกษาหารือ แนะนำ ไม่เปื้อน ไม่ฉุนเฉียว

1.6 คัมภีร์จะ กถัง กัตตา (แถลงเรื่องได้อย่างลึกถ้ำ) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องมี ความสามารถในการสอน มีความสามารถในการใช้คำพูดอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ให้ศิษย์ฟังได้อย่างแจ่มแจ้ง มีความ รอบรู้ในเรื่องที่จะพูด และต้องพยายามหาวิธีการที่สามารถถ่ายทอดให้ศิษย์เข้าใจได้ง่ายที่สุด กล่าวคือ สามารถ อธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายได้

1.7 โน จัญฐานะ นิโยชเย (ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางที่เสื่อม) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องไม่ชักนำ ศิษย์ไปในที่ต่ำทรามใด ๆ สิ่งใดเป็นความเสื่อมโทรมทางจิตใจ จะไม่ชักนำศิษย์ไปในทางนั้น ในขณะเดียวกัน ผู้ที่เป็น ครูก็ต้องไม่ประพฤตสิ่งเสื่อมทรามทั้งหลายทั้งปวงให้ศิษย์เห็น ครูจะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

คุณลักษณะของครูตามหลักกัลยาณมิตตธรรมทั้ง 7 ประการ หากบังเกิดกับผู้ที่เป็นครูคนใดแล้ว บุคคล นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นครูที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ

2. คุณลักษณะของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะ 9 ประการของครูที่ดีโดย Dr. Maria Orlando เป็นผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์มหาวิทยาลัย ด้านการบริหารการศึกษา จากประสบการณ์และการพูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียนมากมาย เธอพบว่าการเป็นครูที่ดี จริง ๆ แล้วขึ้นอยู่กับทักษะการสอน ทักษะคิดที่มีต่อนักเรียนและวิชาชีพครูมากกว่าความรู้ทางวิชาการเสียอีก เธอจึง ได้สรุปลักษณะของครูที่ดีไว้เป็นข้อ ๆ เราลองมาดูกันดีกว่าค่ะว่าครูที่ดีมีลักษณะอย่างไรบ้าง (Dr. Maria Orlando, [ออนไลน์], 15 กุมภาพันธ์ 2563)

1. ครูที่ดีต้องให้เกียรตินักเรียน

ครูที่ดีควรรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนอย่างจริงจัง เพื่อให้ให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยที่จะพูดความรู้สึก ของตัวเอง ในขณะเดียวกันก็เป็นการสอนให้เด็ก ๆ รู้จักฟังความเห็นของคนอื่นด้วย ครูเช่นนี้จะสร้างบรรยากาศน่า เรียนรู้ให้กับห้องเรียน

2. ทำให้นักเรียนผูกพันและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน

ครูที่จะสร้างห้องเรียนที่ประหนึ่งชุมชนเล็ก ๆ ที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมมือกัน ในชุมชนนี้มี กฎระเบียบที่ต้องเคารพ และมีหน้าที่ที่แต่ละคนต้องทำ นักเรียนแต่ละคนจะรู้สึกว่าตนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของ ห้องเรียน ซึ่งจะทำให้เด็ก ๆ รู้ว่านอกจากครูแล้วพวกเขายังมีเพื่อนๆ ที่จะพึ่งพาอาศัยกันได้ตลอดเวลา

3. มีความอารี กระตือรือร้น และเอาใจใส่

ครูที่ดีจะเปิดกว้างกับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหรือเพื่อนร่วมงาน ครูเช่นนี้จะเป็คนที่นักเรียนรู้ว่า สามารถมาหาได้เมื่อพวกเขามีปัญหา หรือแม้แต่ว่าจะมาเล่าเรื่องตลกให้ฟังเฉย ๆ ก็ตาม พวกเขาจะเป็นผู้ฟังที่ดี และ

สามารถสละเวลาอันยุ่งเหยิงมาให้คนที่กำลังเดือดร้อนได้เสมอ ถ้าครูมีปัญหาส่วนตัว นักเรียนจะดูไม่ออกเลย เพราะครูเหล่านี้จะแก้ปัญหาส่วนตัวไว้นอกโรงเรียนเสมอ

4. เชื่อมมั่นในศักยภาพของนักเรียนทุกคน

ครูคนนี้จะรู้ว่าความความหวังของครูที่มีต่อนักเรียนส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียนเสมอ ยิ่งครูคาดหวัง เชื่อมมั่นในศักยภาพของนักเรียนมากเท่าไร นักเรียนก็มักจะประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น

5. รักที่จะเรียนรู้

นอกจากรักที่จะเรียนรู้แล้ว ยังนำความรักในการศึกษารวมเข้ากับสื่อการสอน มาสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน ครูจะต้องเป็นนักเดินทางสายอาชีพนี้ ที่คอยแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และเสาะหาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับนักเรียนเสมอ ครูคนนี้จะต้องกล้าที่จะเรียนรู้เทคนิคการสอนใหม่ๆ หรือนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในห้องเรียน และเป็นผู้แบ่งปันความรู้ใหม่ๆ ให้กับเพื่อนร่วมงานเสมอ

6. ต้องเป็นผู้นำที่ดี

ครูที่ดีจะตั้งเป้าไปที่ทีมเวิร์ค และการตัดสินใจของทีม รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่ม ครูที่ดีจะถ่ายทอดความเป็นผู้นำไปยังนักเรียน โดยการให้โอกาสนักเรียนแต่ละคนผลัดกันเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำในชั้นเรียนบ้าง

7. สามารถพลิกแพลงได้

การสอนบางวิธีอาจใช้ไม่ได้ผลอย่างที่คิด ครูจึงต้องมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ โดยการประเมินการสอนของตัวเองตลอดคาบเรียน และค้นหาวิธีใหม่ๆ สื่อการสอนใหม่ๆ มาอธิบาย จนแน่ใจว่านักเรียนทุกคนเข้าใจคอนเซ็ปต์ของบทเรียน

8. ทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้

ไม่ายที่จะถามความเห็นและขอความช่วยเหลือจากครูคนอื่น ครูเช่นนี้จะมองการร่วมมือว่าเป็นการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมสายอาชีพเดียวกัน พวกเขารู้จักที่จะใช้คำวิจารณ์และคำแนะนำที่ได้มาในการพัฒนาตัวเองต่อไป

9. มีความเป็นมืออาชีพตลอดเวลา

ไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณะการแต่งกายไปจนถึงทักษะการจัดการและการเตรียมพร้อมในแต่ละวัน ทักษะการพูด การเจรจาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการพูดกับผู้บังคับบัญชา นักเรียน หรือเพื่อนร่วมงาน พวกเขาจะเป็นที่เคารพของคนรอบข้างเพราะบุคคลที่เป็นมืออาชีพ

บางคนอาจจะจะมีพรสวรรค์ในการเป็นครูติดมากับตัวอยู่แล้ว ในขณะที่หลายๆคนก็ต้องทำงานหนักเพื่อที่จะได้ชื่อว่าเป็นครูที่ดี แต่อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ที่ได้นั้นยิ่งใหญ่คุ้มค่ากับความพยายาม ลองนึกภาพนักเรียนที่โตไปประสบความสำเร็จแล้วพูดถึงคุณในฐานะครูที่ดีที่สุดเขาสมัยเรียน

ในยุคศตวรรษที่ 21 หรือที่เรียกกันว่ายุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งโลกไร้พรมแดน เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ที่เป็นครูในยุคสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ ที่แพร่กระจายไปทุกสังคมโลก ความรู้จากการศึกษาเล่าเรียนจากตำราอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากแหล่งอื่น ๆ เพิ่มเติมเสมอ เพื่อให้มีความรอบรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีทั้ง

ทางบวกและทางลบ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะที่เป็นความดีเป็นสัจธรรม ดังนั้น หากพิจารณาถึงคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21 จะได้แก่คุณลักษณะดังต่อไปนี้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558, น. 141-148)

2.1 รู้ดี – เป็นคุณลักษณะประการแรกของบุคคลที่เป็นครูทุกคน คือ ต้องมีความรู้ดี การมีความรู้ดีที่นี้มีความหมายกว้างที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ในเนื้อหาที่จะสอน (2) ความรู้ในจิตวิทยาการเรียนการสอน (3) ความรู้ในหลักการสอน (4) ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ (5) ความรู้เรื่องการเมือง (6) ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี (7) ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวรรณคดีที่สำคัญของชาติ (8) ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดีและความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ (9) ความรู้ความสามารถในการประพันธ์โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน (10) ความรู้เรื่องสภาพแวดล้อมทางสังคม (11) ความรู้เรื่องธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (12) ความรู้เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ความรู้ในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ หากครูอาจารย์สามารถพัฒนาตนเองได้มากเพียงใด ย่อมช่วยสร้างศักยภาพความเป็นครูและการปรับตัวสมคูลในยุคศตวรรษที่ 21 ได้มากเพียงนั้น

2.2 สอนดี – ความรู้ดีด้านเดียวไม่เพียงพอต่อความเป็นครูในยุคใหม่ ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการสอนคนด้วย ซึ่งความสามารถในการสอนนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ที่สำคัญ ได้แก่ (1) รู้หลักการสอน (2) รู้จักนักเรียนที่จะสอน (3) รู้จักสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน (4) มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน (5) สุขภาพอนามัยสมบูรณ์ (6) บุคลิกภาพเหมาะสม (7) ความพร้อมที่จะเรียนรู้ของนักเรียน และ (8) มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ พร้อม ส่วนหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น ครูที่สอนดีนั้นจะต้องมีลีลาการสอน 4 ประการ คือ (1) สันทัดนา คือ สามารถชี้แจงได้ชัดเจน (2) สมบาทนา คือ สอนแล้วนักเรียนอยากปฏิบัติตาม (3) สมุตเตชนา คือ สอนแล้วนักเรียนเกิดความกล้าที่จะกระทำตามที่ครูสอน และ (4) สัมปหังสนา คือ นักเรียนเกิดความร่าเริงบันเทิงใจกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ

2.3 มีวิสัยทัศน์ – นอกจากมีความรู้ดีและสอนดีแล้ว ครูดีในยุคสมัยใหม่นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อีกด้วย กล่าวคือ ผู้เป็นครูจะต้อง “มองการณ์ไกลใช้ปัญญา” หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “จักขุมา” การมองการณ์ไกลใช้ปัญญาหรือมีวิสัยทัศน์นั้น คือความสามารถในการมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การมีวิสัยทัศน์จะช่วยทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และสามารถปรับตัวได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นครูดีในยุคใหม่จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์

2.4 เจนจัดฝึกฝนศิษย์ – การมีความรู้ดี สอนดี มีวิสัยทัศน์ แต่ถ้าไม่เจนจัดการฝึกฝนศิษย์แล้วยังไม่สามารถจะเป็นครูที่ดีได้ ทั้งนี้เพราะการสอนให้คนมีความรู้ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ นั้น เป็นงานที่ไม่ยากเกินกำลังของผู้สอนทั่วไป งานที่ยากยิ่งของผู้ที่มีวิญญานความเป็นครู คือ การอบรมฝึกฝนให้คนเป็นมนุษย์ การเป็นมนุษย์หมายถึง การเป็นผู้มีจิตใจสูง เป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป และจะต้องสร้างแต่ความดีให้กับตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว จะบังเกิดแก่ศิษย์ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จะต้องอาศัยครูที่มีความเจตนาในการฝึกฝนศิษย์ นั่นคือ จะต้องมีความยินดีพอใจที่จะอบรมสั่งสอนศิษย์ มีความอดทนที่จะพริ้งสอน แม้ว่าศิษย์ของตนจะฝึกฝนยากเพียงใดก็ตาม

2.5 ดวงจิตใฝ่คุณธรรม – ความเจนจัดในการฝึกฝนอบรมศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจะไร้ผลถ้าหากผู้ทำหน้าที่ในการฝึกฝนอบรม คือ ครูเป็นผู้ที่ไร้คุณธรรม ทั้งนี้เพราะการจะอบรมสั่งสอนให้ผู้อื่นเป็นอย่างไรมัน ผู้

ที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนจะต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่าง ดังพุทธศาสนสุภาษิตกล่าวไว้ว่า “อตตานญเจ ตลากิรยา ยถณณมนุสสาติ.” แปลว่า “ถ้าพร่ำสอนผู้อื่นฉันใด ก็ควรทำตนฉันนั้น” ดังนั้น ครูดีในยุคศตวรรษที่ 21 หรือในยุคใด ๆ ก็ตามจะต้องเป็นผู้ที่ “ไฝ่ดี” หมายความว่า ดวงจิตของผู้ที่เป็นครูนั้นจะต้องไฝ่ในคุณความดีต่าง ๆ เพื่อแสดงให้ศิษย์และบุคคลทั่วไปได้เห็น ว่า ผู้เป็นครูนั้นเป็นคนดีมีคุณธรรม สมควรได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคลสำหรับคุณธรรมที่ครูควรศึกษาและน้อมมาปฏิบัตินั้นมีมากมายในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

2.6 งามเลิศล้ำด้วยจรรยา – ครูที่ดีจะต้องงามด้วยจรรยา คือ ความประพฤติหรือกิจกรรมารยาทของความเป็นครู สำหรับจรรยา มารยาทที่ครูไทยควรตระหนักและฝึกฝนปฏิบัติมีอยู่ 2 นัยด้วยกัน คือ นัยแรกได้แก่ จรรยา มารยาทแบบไทย ๆ คือการปฏิบัติตามมารยาทไทยให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การไว้พระ การไว้บุคคลต่าง ๆ การกราบบุคคล การกราบพระ การประเคนของพระ การรับของการส่งของ ตลอดจนการเข้ารับพระราชทานสิ่งของ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เป็นครูยังจำเป็นต้องงามด้วยมารยาททางสังคมอีกด้วย ส่วนอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ จรรยาวิชาชีพ หรือ จรรยาบรรณ ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานประการหนึ่งของอาชีพชั้นสูงหรือวิชาชีพ ครูที่งามด้วยมารยาท งามด้วยความประพฤติ ย่อมเสริมสร้างบุคลิกภาพของความเป็นครูให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสของศิษย์และบุคคลทั่วไป ในขณะเดียวกัน ครูที่รักษาจรรยาวิชาชีพหรือจรรยาบรรณครูได้อย่างครบถ้วน ย่อมนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ศิษย์ตน รวมทั้งช่วยเสริมสร้างเกียรติและศักดิ์ศรีให้กับสถาบันวิชาชีพครูด้วย ดังนั้น ครูทุกคนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ จดจำจรรยาบรรณหรือจรรยาวิชาชีพของตนให้แม่นยำ และพยายามปฏิบัติตามจรรยาบรรณให้ได้ครบถ้วนสมบูรณ์

2.7 มีศรัทธาความเป็นครู – นอกจากผู้เป็นครูจะต้องงามเลิศล้ำด้วยจรรยา มารยาทและจรรยาวิชาชีพแล้ว การมีความเชื่อและความศรัทธาในความเป็นครูก็เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและค้ำจุนให้เกิดความเป็นครูโดยสมบูรณ์ขึ้น ครูที่มีศรัทธาในความเป็นครูจะมีพฤติกรรมหลัก คือเห็นความสำคัญของวิชาชีพครูและรักษาชื่อเสียงของวิชาชีพครูอยู่เสมอ ส่วนพฤติกรรมที่บ่งชี้ เช่น สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมวิชาชีพครูเสมอ ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานรักษาความสามัคคี ช่วยเหลือการงานของเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นครู รักและเมตตาต่อศิษย์ รักในการสอนมากกว่าการทำงานอย่างอื่น ไม่แสดงอาการท้อแท้เมื่อมีภาระงานสอนมาก สอนด้วยความสนุกสนาน และไม่ชวนขวยหางานอื่นทำแม้รายได้จะน้อยกว่าก็ตาม

2.8 ดำรงอยู่ด้วย ศิล สมาธิ ปัญญา – ศิล สมาธิ และปัญญา เป็นหลักการในพระพุทธศาสนาที่ต้องศึกษาสามอย่าง ซึ่งเรียกว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ การเสริมสร้างลักษณะของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นต้องศึกษาและปฏิบัติให้ครบไตรสิกขา

วิเคราะห์ ประมวลผลตลอดจนฝึกหัดสามารถนำเสนอถ่ายทอดทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคลอยู่เสมอ ๆ และสร้างเงื่อนไขให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ใหม้ทักษะชีวิต เทहतันตอสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตน สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ใหม้ฐานชีวิตที่ดีใหม่ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรมให้เกิดปัญญาเข้าใจสัจธรรมในชีวิตได้ตามวุฒิภาวะของตน สามารถที่จะต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญงอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป (พระมหาพวงษ์นรินทร์ ฐิตวิโส, 2547, น.6)

วิเคราะห์พุทธจริยธรรมกับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูในสังคมร่วมสมัย หรือ สังคมสมัยใหม่

วิเคราะห์พุทธจริยธรรมกับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูในสังคมร่วมสมัยหรือสังคมสมัยใหม่ ส่งเสริมการสร้างทีมงานโดยตระหนักถึงความสามารถ มีส่วนร่วมวางแผนการเรียนรู้และเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับยุคสมัยควรมีจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิถีชุมชนล้านนาของความเป็นครูสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาสังคมศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามประเพณีวัฒนธรรม พัฒนาสื่อมิติเดียวเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับวิถีชุมชนล้านนาของความเป็นครูสมัยใหม่

บทสรุป

การเชื่อมโยงหลักการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูสมัยใหม่ ที่ดีวิถีชุมชนล้านนา โดยใช้หลักจริยธรรมเชิงพุทธ คือการใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในหน้าที่ ความสำเร็จของครูสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้หลักไตรสิกขามาเป็นกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพครูสมัยใหม่ จากพื้นฐานที่เป็นคุณลักษณะของครูสมัยใหม่ ที่ดีจากยุคสมัยเดิมมาสู่ยุคสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมความเป็นครูสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นครูสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามของผู้ประกอบวิชาชีพครูสมัยใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมในวิชาชีพครูสมัยใหม่ ก็คือ การทำความเชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นครูสมัยใหม่ ให้ดีขึ้น อีกทั้งการตระหนักถึงคุณลักษณะของครูสมัยใหม่ ที่ดีที่เป็นพื้นฐานนั้น จะเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของครูสมัยใหม่ ปองกัน แก่ไข และครูสมัยใหม่จะสามารถเผชิญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สามารถรับมือและปรับตัวตามยุคสมัยได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พระราชวรมณี (ประยูรท์ ปยุตโต). (2528). **ปรัชญาการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระมหาพวงษ์นรินทร์ ฐิตวิโส. (2547). **ไตรสิกขา องค์รวมแห่งการศึกษาที่สมบูรณ์ (ขยายความ)**. โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย วัตถุประสงค์เทพวาราม : ฝ่ายหลักสูตรและตำรา.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2556). **พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาสังคมร่วมสมัย**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ จำกัด.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตศรัทธาเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553), *วิถีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2529). *ฟ้าสาบระหว่าง 50 ปี ที่สวนโมกข์ (ตอน 1)*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.